

АНАЛІЗ ДЕТЕРМІНАНТІВ ПОПИТУ НА ГОТІВКУ

Нарожна Оксана Вікторівна

Науковий керівник доц., Торяник Ж. І.

Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «УБС»

Готівково-грошовий обіг належить до найважливіших характеристик рівня розвитку економіки країни, який значною мірою впливає на збалансування попиту та пропозиції товарів і послуг, рівень життя населення, соціальну стабільність тощо. Зважаючи на це, його оптимальна організація є одним із першочергових завдань діяльності НБУ.

Протягом 2002-2015 років в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення грошової бази. Основною складовою зростання грошової бази у звітному році були готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями переважно через відплив коштів з депозитних рахунків та їхню трансформацію в готівку. Так, за 2014-2015 р. цей показник збільшився майже до 30%, що свідчить про зменшення довіри до фінансових установ та намагання населення тримати гроші у вигляді готівки, в той час як для розвинених країн світу притаманна тенденція до поступового витіснення готівкових грошей з обігу, де цей показник не перевищує 10% [1]. Попит на готівку відображає прагнення суб'єктів економіки в певний момент часу утримувати частину своїх активів у найліквіднішій формі. Так у I половині 2014 року спостерігалось стрімке зростання попиту на готівку, насамперед унаслідок переведення строкових коштів у ліквідну форму на фоні зниження довіри населення до банків – відплив коштів населення в національній валюті з початку 2014 року становив близько 80 млрд. грн. станом на 01.09.2015 р. [2]. Детермінанти попиту на готівку в 2014-2015 роках представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Детермінанти попиту на готівку в 2014-2015 рр.

Зростання попиту	Зниження попиту
1. Переведення строкових коштів у готівку спричинене зниженням довіри вкладників до банківської системи. 2. Підвищення рівня тіньової економіки та, як наслідок, збільшення попиту на готівку для обслуговування її операцій. 3. Виведення з ринку неплатоспроможних банків зумовило видачу готівкових коштів їх вкладникам. 4. Зростання трансакційних потреб унаслідок зростання індексу споживчих цін.	1. Зниження економічної активності внаслідок військового конфлікту на сході України. 2. Зниження привабливості гривні в короткостроковому періоді, пов'язане з погіршенням інфляційних та девальваційних очікувань. 3. Зниження реального наявного доходу населення та відповідно можливостей для утримання готівкових коштів. 4. Зменшення обсягів здійснених торговельних операцій у результаті зниження реального ВВП. 5. Проведення політики «дорогих грошей». 6. Заміщення готівки платіжними картками в результаті розвитку безготівкових розрахунків.

Зниження попиту на готівку в другому півріччі 2014 року значною мірою пов'язане з військовим конфліктом на сході та його періодичною ескалацією, що стало вагомим чинником зниження економічної активності.

Поширення іноземних валют на тимчасово окупованій території

Одним з важливих показників організації грошового обігу є рівень достатності готівки в економіці, який визначається як відношення готівки поза банками (грошовий агрегат МО) до ВВП. Так, рівень достатності готівки (співвідношення готівки поза касами банків до ВВП) в Україні в 2014 р. був достатньо високим і становив 18 %, аналогічний показник у Росії дорівнює 10% [32, 33]. На показник рівня достатності готівки в економіці впливає низка факторів, а саме: відношення до готівки з боку населення; наявність законодавчо встановлених обмежень на проведення розрахункових операцій готівкою; зростання тіньової економіки; використання іноземної валюти; розвиненість банківської інфраструктури на підприємствах торгівлі та сфери послуг, що дає змогу при здійсненні розрахунків застосовувати платіжні картки.

Зниження купівельної спроможності населення і його реальних доходів також зумовило відповідно зменшення попиту на готівку.

Так, з метою стабілізації ситуації на ринку і стримування високих девальваційних та інфляційних очікувань на початку 2015 року Національний банк використав широкий спектр монетарних та адміністративних важелів. Для формування низхідного тренду інфляції та стимулювання подальшого повернення депозитів у банківську систему Національний банк двічі з початку поточного року підвищував облікову ставку (до 19.5% та 30% річних, зараз з 30.10.15 р. - 22%) з відповідним коригуванням процентних ставок за своїми активними та пасивними операціями. Політика «дорогих грошей» позначилася на зниженні темпів приросту грошових агрегатів. Ще зниження трансакційного попиту на готівку зумовлює розвиток безготівкових розрахунків. Так обсяг безготівкових платежів з використанням платіжних карток подвоювався в середньому кожні два роки, що зумовлювало заміщення готівки в обігу платіжними картками. Уповільнення темпів приросту безготівкових розрахунків у 2015 році зумовлене зниженням приватного споживання та збільшенням недовіри до банківської системи.

Таким чином, умови забезпечення та підтримки стабільності грошової сфери економіки та її реального сектора обумовлюються відповідністю двох факторів: реальних потреб в грошах для здійснення господарського обороту та рівня їх фактичного надходження до обігу.

Список використаних джерел

1. Грошові агрегати. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.bank.gov.ua/files/3.1-Monetary_Statistics\(1.5\).xls](http://www.bank.gov.ua/files/3.1-Monetary_Statistics(1.5).xls)

2. Інфляційний звіт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=22249640>